Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Napiši esej po danih zahtevah. Pri sestavljanju svojega izdelka bodi pozoren na tvorjenje uvoda, primerjav, razlag in utemeljevanj zapisanega. Pazi tudi na zgradbo, slog in jezikovno pravilnost svojega pisanja. Pri vsakem eseju imaš pod navodili tudi točkovnik za vsebinski del, da lahko preveriš svoje poznavanje vsebine.

Razpravljalni esej – primeri

Na klancu

DRUŽBENO OKOLJE IN ŽIVLJENJSKA PRIČAKOVANJA V ROMANU NA KLANCU

Premisli, katere osebe navedenega besedila (vsaj dve) so najtesneje povezane z naslovno problematiko. Kako na njuni življenjski usodi vpliva družbeno okolje? Kakšne cilje sta si prej imenovani osebi v življenju zastavili in kaj od zastavljenega sta uspeli realizirati? Utemelji. Kateri od dejavnikov (okolje ali pričakovanja) po tvojem mnenju usodno vpliva na delovanje posamezne osebe in kako se to kaže navzven? Utemeljitev ponazori z dogodkom iz dogajanja v romanu.
Napiši besedilo, dolgo do 500 besed.

A	B	C	D
Osebe do 2/ Vpliv družbenega okolja do 5/	Cilji do 4/ Realizacija zastavljenih ciljev do 6/	Dejavnik do 1/ Razlaga vpliva dejavnika do 6/	Dogodek iz besedil do 6/

TONETOV IN FRANCKIN BOJ

Predstavi tematiko, ki jo nakazuje naslov. Kateri je osnovni problem naslovnih likov in koliko sta pri reševanju le-tega uspešna? Izberi iz literarnega dela po en dogodek, za katerega meniš, da najbolje predstavlja eno od značajskih lastnosti vsake naslovne osebe. Katere osebe pomembno vplivajo na njun boj in kako so predstavljene? Kakšen je tvoj pogled na smiselnost boja obeh naslovnih oseb v okviru časa in razmer, v katerih živita?
Napiši besedilo, dolgo do 500 besed.

A	B	C	D
Tematika 2/	Problem likov in uspešnost do 6/ Dogodek do 4+4/	Osebe do 2/ Predstavitev oseb do 6/	Pogled na smiselnost boja do 6/

VLOGA DRUŽINE IN DRUŽBE V ROMANU NA KLANCU

Premisli, kakšen je odnos dveh osrednjih likov v romanu do družine. Kako vpliva na njuni življenjski usodi družba? Utemelji, kateri izmed dejavnikov (družina ali družba) po tvojem mnenju najusodneje

vpliva na življenje obeh posameznikov. Utemeljitev ponazori s po enim dogodkom iz besedila. Dogajanje v romanu in vpliv družine/družbe na posameznika postavi v sodobni čas.
Napiši besedilo, dolgo do 500 besed.

A	B	C	D
osrednji liki do 2/ Razlaga odnosa do 6/	Vpliv družbe na like do 6/ Izbor dejavnika 1/ Razlaga do 4/	Dogodki do 2/ Razlaga dogodka do 6/	Aktualizacija do 3/

Primerjave: Na klancu, Visoška kronika

BRATJE IZ DVEH RAZLIČNIH SVETOV

Na življenje bratov v obeh romanih (Na klancu, Visoška kronika) vplivajo predvsem družinske in družbene razmere. Primerjaj družinske razmere in družbeno okolje, v katerih odraščata brata Khallan iz Visoške kronike in brata Lojze in Tone iz romana Na klancu. Razloži, kako na njihovo življenje vplivajo starši. Pojasni, kako se v njihovem odraščanju zrcali družbeni vpliv. Presodi, kateri izmed moških likov te je s svojim ravnanjem najbolj prepričal. Zakaj?
Napiši besedilo, dolgo do 500 besed.

A	B	C
Družinske razmere in družbeno okolje do 3/ do 3/ Primerjava do 5/	Vpliv staršev do 3/ do 3/ Vpliv družbe do 3/ do 3/	Presoja do 2/ Razlaga do 5/

IDEALIZIRANI ŽENSKI LIKI V VISOŠKI KRONIKI IN NA KLANCU

Čeprav sta romana Visoška kronika in Na klancu precej različna, imata nekaj skupnih imenovalcev. Največja podobnost se kaže v idealizaciji ženskih likov. Predstavi osrednji idealizirani junakinji obeh romanov (tako njuno telesno kot duševno podobo). Primerjaj njuno odraščanje in kasnejše življenje. Razloži, kako na njuno življenje vplivajo starši, kako osebe, ki v njuno življenje vstopijo kasneje (poimenuj za vsak roman vsaj eno takšno osebo ter razloži, kakšne posledice ima druženje s poimenovano osebo za njeno kasnejše delovanje/življenje). Presodi, kateri izmed ženskih likov te je s svojim ravnanjem najbolj prepričal. Zakaj? Napiši besedilo, dolgo do 500 besed.

A	B	C
predstavitev ženskih likov	Vpliv staršev	Presoja do 2/

do 4/ do 4/ Primerjava do 6/	do 3/ do 3/ Vpliv drugih oseb do 3/ do 3/	 Razlaga do 2/

IDEALNA ŽENSKA – MUČENICA ALI …

V romanih Visoška kronika in Na klancu druži literarne osebe veliko skupnih značilnosti. Bi znal-a razložiti, katere podobnosti in/ali razlike povezujejo Agato in Francko? Primerjaj, kako se njuna prizadevanja za usklajena in uspešna razmerja razlikujejo. Kateri prizor (iz vsakega romana izberi enega) iz romanov tvojo predstavitev najustrezneje potrdi? Predstavi eno od literarnih oseb v obeh romanih, ki ustreza tvoji predstavi o ženski, in pojasni svojo izbiro. Napiši nalogo, dolgo do 500 besed.

A	B	C
Podobnosti/Razlike med Agato in Francko do 6/ Primerjava do 6/	Izbor prizora do 4/ do 4/	Predstavitev osebe do 4/ Razlaga izbire do 6/

DEJANJA IZ UŽALJENOSTI …

Čeprav nekateri liki v romanih Visoška kronika in Na klancu sicer niso zagrešili uboja, so ravnali precej različno kot »zavrnjeni ljubimci«. Iz vsakega romana izberi eno tako književno osebo, jo predstavi in opiši okoliščine »ljubezenske zavrnitve«. Pri tem predstavi, kdo je bil zaradi posameznikovega ravnanja najbolj prizadet. Poskusi razložiti ravnanje poimenovanih likov. Bi lahko primerjali, kateri zavrnjeni lik doživlja hujše posledice? Ugotovi, ali se kateri od poimenovanih likov zave svoje krivde in jo skuša popraviti. Presodi, kateri lik je v svojih dejanjih bolj moralen, in svoje mnenje utemelji. Napiši nalogo, dolgo do 500 besed.

A	B	C
Izbor oseb do 2/ Predstavitev do 4/ Okoliščine Do 4/	Prizadeti do 3/ do 3/ Ravnanje likov Do 4/	Posledice do 4/ Zavedanje krivde Do 4/ Moralnost do 2/

Interpretativni esej – primeri

IVAN PREGELJ, MATKOVA TINA

Povzemi prostor, čas in dogajanje v odlomku ter ga umesti v pripoved. Izberi eno od osrednjih oseb v odlomku, razčleni njene misli in ravnanje ter pojasni njeno tragičnost. Imenuj in s citatom ponazori

tri jezikovnoslogovna sredstva, ki so v odlomku najizrazitejša. Navedi dva glavna slogovna postopka in razčleni, kateri od njiju prevladuje ter učinkuje na tvoje doživljanje besedila. Kako sam-a vrednotiš celotno novelo z vidika sodobnega bralca? Napiši nalogo, dolgo do 500 besed.

Strašna pesem pijanega Matka je bila luč na pot njegovi hčeri Tini, ki je bila vstala na težko cesto koj za očetom. Vstala je bila brez večerje, trezna in boječa in polna hrepenenja, da bi še enkrat med smrtjo videla svojega ženina Janeza Gradnika, od čegar ljubezni je bila sprejela, preden jo je vzel pred oltar. Zdaj je šla za župani in ključarji in je bila kakor blodna od sladke, prve pomladne noči in od te strašne skrivnosti, ki je v tisti uri stiskala duše vseh Tolmincev od Trebuše in Šebreli, do Kobarida in Rut. Svoje težko materinsko telo je gnala v bolesti hrepenenja za ubogim, ki bo umrl v jutru, ko sine solnce in ga bodo na tnalo vrgli in mu glavo odbili in roke in noge.
»O, Janez!«
Šla je in si je kakor pela:
»Vzela bom tvojo glavo v svoje naročje, Janez, poljubila bom roke in nore krvave in oči, da bo dete tvoje mir imelo v življenju in bo vedelo, kaj sem prestala ...«
Med župani, ključarji in možmi iz dvanajstij se je vzdramil pomenek.
»Kako neki žive to zadnjo noč?«
»Še spoznali jih ne bomo. Osiveli so, če niso znoreli.«
»Saj bi čudno ne bilo. Mučili so jih.«
»Da so jih?«
»Strašno orodje imajo, čenda. Klešče, da vlečejo nohte s prstov, škorenj, da nogo v stopalu drobi, statve, da te vanje vprego in razvlečejo.«
»Kristus Jezus, molči že.«
In samo Matko se je krohotal:
»Vsem galjotom vile v vamp!«
Nekdo med župani, ključarji in možmi iz dvanajstij je bil začel zaostajati in se je pridružil Matku. Matko ga je bil vesel in mu je ponudil posodo z vinom. Potovala sta skupno. Dolina pred njima se je odprla. Na vzhodu je vzšel zadnji krajec lune in raztrgal pomračnikovo perot, ki je ležala doslej na zemlji in duši. Matko in njegov sopotnik sta se razgovorila.
»Matko, sveta ne obrneš.«
»Saj ga ne obračam, samo jezen sem. Pankrta bom zibal. Pa še z menoj je hotela v mesto, pa taka-le v sedmem mesecu, lovača hudičeva!«
»Ne kolni,« je opominjal oni drugi, ki ga je bilo Matkovo vino napravilo prijetno zaspanega, bolno dobrodušnega in ni več občutil bolečine pota ne trdih čevljev. »Kaj se boš jezil? Ne obrneš sveta. Daj, še enkrat nagniva, na žalost in jezo!«
»V Tolminu jih je dvajset,« je govoril Matko »lovača pri lovači, kakor zrno v klasu. Ali se je eni tako primerilo? Se ni! Moji Tini pa se je; hudičevo je to delo. Kakor da ni bila poštena! Ne! Zato, ker ni lovača, kakor so tolminske. Zdaj veš.«
Oni drugi ga je pogovarjal, potem ko je spet pil njegovo vino in je rekel:
»Kaj boš o lovači govoril. Saj bi jo bil vzel Janez. Sirota je, da se Bogu smili. Fant bo pa strašno pokoro pretrpel.«
»Pokoro,« je rekel Matko in odsekal: »Naj jo hudič!«Čez hip je vzrastel z glasom, kakor da ni pijan in govori je bridko ogorčenje iž njega:
»To mi reci, če je to božje. En sam človek s svojo zmešano glavo, pa spravi tavžent ljudi na vojsko in punt, tavžent ovcá, ki niso zato in jih pripravi v žalost in nesrečo in še sebe ob glavo m ob čast prismojeno dekle.«
Zavrtel se je okoli samega sebe in umolknil. Bilo mu je, da je videl nekako žensko, ki je bila stopila izza ovinka in se takoj spet umaknila.
»Pojdiva!« je rekel nevoljno tovarišu in je šel mrmraje ob njem. A zdaj pa zdaj se je zopet ozrl, nevoljno mrmraje :
»Še to naj naredi, seveda. Taka-ie na pot, taka-le v sedmem mesecu ... v Gorico, pa na tako-le ženitovanie, kjer bo rabelj za mesarja in birič za farja hudičevega ...«
Sredi besede je položil tovarišu roko na rame in pokazal:
»Glej jo, saj gre res za mano!«
»Kje?« je vprašal oni in ni videl nič. »Počakam jo,« je rekel tedaj odločno im trezno Matko, »le pojdi za drugimi.«
Stopil je s ceste v senco in čakal sedeč na kamenu, da bi prišla mimo. Pa se mu je zadremalo od vina in mučnega gledanja, da je ni videl, ko je prešla mimo, ne da ga je videla. Niti zavedal se ni, da je dremal in je zaklical v cesto za seboj:
»Tina, če si, le pridi. Saj si, za ovinkom si. Pokaži se, no!«
Iz gluhe noči ni odgovorilo. Stopil je spet na cesto in šel. In je šel poldremaje, čudno truden in je hipoma vzdrhtel. Glej, zdaj je šla pred njim. Prav dobro je videl, kako se je zibala v pogonu, ki ji je bil lasten. Zaklical je njeno ime, in se pognal sunkoma po cesti ...
Toda lik njegove hčere je bil že spet izginil, ugasnil. Tedaj si je Matko obrisal potno čelo, se prekrižal in zastokal:
»Umrla je doma. Njena uboga duša potuje v Gorico.«

Stal je sredi ceste in ni vedel kaj ne kam. Omočen je govoril in klical polglasno:
»Tina, Tina! Kaj pa hočeš vendar? Saj nisem jezen ne nate ne nanj. V božjem imenu, Tina. Ne boj se za otročička. Le naj ti kdo omeni pankrta. Bo koj vedel, kdo je Matko. Čuješ, Tina.«
Ozrl se je in je spoznal, da je v Kanalu pred cerkvijo. Temno je bilo s stolpa doli, ostro je odgovarjala ura z Rabattinega dvorca. Matko je štel. Polnoči. Tedaj ga je streslo. Silneje je jeknila misel v njem, da je videl spomin.
»Tina,« je zaklical bolestno in ves trezen in se okrenil nazaj na Tolminsko. Vso pot je verjel, da bo našel doma mrtvo hčer ...
Tina je potovala vsa v bridkosti svoje čudne popotne pesmi:
»Vzela bom njegovo krvavo glavo v svoje naročje, poljubila bom roke krvave, noge krvave. Ooo! Janez, Janez, Janez!«
Ko je sinila luna, je bila Tina v Ročinju in je vzdignila oči onstran na goro k Mariji Snežnici in je mislila vneto in do prvih solza.
»Mati nebeška! Saj vidiš, kako ml je. Če je greh, ne vem, ne vem, če je prav, da grem. Njegovo krvavo glavo bom vzela v naročje, poljubila bom njegove roke in ranjene noge. Ti veš, kako je to, ta bridkost. Saj si svojega križanega Sina v naročju držala.«
In še je bledla v svoji čudni pameti in šla. Bolečina poti je vstajala v njej. Potem je nenadoma zagledala očeta pred seboj, se prikrila in potajila, šla dalje, prešla mimo spečega, ga slišala nato za seboj, in zdrknila vsa preplašena s ceste v senco malega lazu, da je ni videl in šel spet mimo. In že je hotela vstati in iti naprej in ji je kakor hipna omotica spanec zvezal voljo, da je obsedela in se ni srečala ž njim, ki je šel žalosten iz Kanala nazaj, da jo najde mrtvo v Volčah ...

A	B	C	D
prostor, čas, dogajanje do 6/ umestitev do 3/	izbor osebe do 1/ predstavitev do 6/	citati do 3/ učinek do 3/	slogovni postopki do 3/ učinkovanje do 3/ aktualizacija do 2/

A. P. ČEHOV, KMETJE

Predstavi življenje ruskih kmetov, kot je razvidno iz odlomka, ter pojasni vpliv dogodka v njem na življenje osrednjih literarnih likov. Izpostavi osrednji moški lik in predstavi, kako je povezan z osrednjim ženskim likom. Pojasni, zakaj je odlomek dramatičen, in razloži, kako k dramatičnosti prispevajo slogovna in jezikovna sredstva. Skušaj pojasniti, kako se v odlomku spreminja odnos med osebami, in ugotoviti, zakaj. Napiši nalogo, dolgo do 500 besed.

Mesečina je potemnela in že je vso vasico oblivala rdeča, migotajoča svetloba; po tleh so zabegale črne sence in zasmrdelo je po smodu; tisti, ki so tekli od spodaj, so bili vsi brez sape in od trepeta niso mogli govoriti; gnetli so se in padali in ker niso bili vajeni močne luči, so slabo videli in niso poznali drug drugega. Bilo je grozno. Posebno pa je bilo grozno, ker so nad ognjem, v dimu, letali golobi in ker so v gostilni, kjer še niso vedeli za požar, še naprej peli in igrali na harmonike, kakor da ni nič.
Stric Semjon gori!« je zavpil nekdo z močnim, robatim glasom.
Marja je begala ob hiši, jokala, vila roke in šklepetala z zobmi, čeprav je gorelo daleč, na drugem koncu; iz hiše je prišel Nikolaj v klobučinkah, pritekli so otroci v srajčkah. Pred hišo vaške straže so začeli biti po kovinski plošči. Bom, bom, bom ... se je razlegalo po zraku in ob debelem, hrupnem donenju se je stiskalo srce in od njega je vse spreletaval mraz. Stare ženske so stale s podobami. Z dvorišč so seganjali na cesto ovce, teleta, krave, iz hiš so nosili skrinje, ovčje kože in kadi. Vranji žrebec, ki ga niso spuščali v trop, ker je sekal konje, je spuščen na prosto zatopotal in rezgetaje zdirjal po vasici in še enkrat nazaj, potlej pa se mahoma ustavil ob vozu in začel kopati z zadnjimi nogami.
Zazvonilo je tudi na oni plati, v cerkvi.
Ob goreči hiši je bilo vroče in tako svetlo, da je bilo na tleh razločno videti vsako travico. Na eni od skrinj, ki so jih mogli izvleči, je sedel Semjon, rdečelas možak z velikim nosom, v čepici s ščitkom, potisnjeni nizko do ušes na glavo, in v suknjiču; njegova žena je ležala nezavestna na obrazu in ječala. Neki starec pri osemdesetih letih, precej majhen in z veliko brado, podoben pritlikavcu, ne domačin, a očitno prizadet ob požaru, je razoglav stopical okrog z belo culico v rokah; na pleši mu je odsevala luč. Župan Antip

Sedelnikov, črnikast in črnolas kakor cigan, je prišel k hiši s sekiro in drugo za drugim razbil okna - kdo ve zakaj - potlej pa začel podirati verando.
»Ženske, vode!« je zavpil. »Brizgalno sem! Zasučite!«
Moški, ki so še ravnokar razgrajali v gostilni, so samotež privlekli brizgalno. Vsi so bili pijani, da so se spotikali in padali, in vsi so nebogljeno strmeli in imeli solze v očeh.
Dekleta, vode!« je zavpil župan, tudi okajen. »Zasučite se, dekleta!«
Ženske in dekleta so tekale nizdol, kjer je bil studenec, in vlačile vkreber polne vedrice in kable, zlivale v brizgalno in vnovič tekale stran. Vodo so nosile tudi Olga, Marja, Saša in Motka.

(Odlomek)

A	B	C	D
življenje ruskih kmetov do 4/ vpliv na življenje osrednjih likov do 2/	osrednji moški lik do 2/ povezanost z ženskim likom do 2/	dramatičnost do 4/ slogovna sredstva do 3/ učinkovanje do 6/	odnos med osebami do 3/ razlaga do 4/

PREŽIHOV VORANC, SAMORASTNIKI

V eseju navedi pripovedovalca odlomka ter pojasni zgradbo novele kot celote. Povzemi tri dogodke v odlomku in razčleni stališče pripovedujoče osebe do posameznega dogodka. Katero je po tvojem mnenju prevladujoče sporočilo v odlomku? Povzemi ga, razčleni njegovo večplastnost in se do njega opredeli. Poimenuj slogovne postopke v odlomku in pojasni, kako delujejo nate (kakšno vlogo imajo). Kako sam-a vrednotiš celotno novelo z vidika sodobnega bralca? Napiši nalogo, dolgo do 500 besed.

Stari Karničnik je nekega dne nenadoma umrl. Že dolgo pred smrtjo ga je nekaj tlačilo; bil je molčeč, taloven. Ljudje so si to razlagali s tem, da ga grizejo Hudabivniki. Kar se o njegovem umiranju pripoveduje, ni vse potrjeno. Toda ljudje pravijo, in Ožbej je sam trdil, da ga je oče dal poklicati k sebi, ko je padel. Ko pa je Ožbej prišel, je bil Karničnik že na pol nezavesten. Čisto rahlo je baje še šepetal:
"Ožbej, vzemi jo ..."
Potem je umiral pol ure, nato je baje spet zašepetal:
"Ožbej ... Male Karnice so tvoj užitek do tvoje in Metine smrti ..."
Nato se ni več zavedel in po dveurnem, težkem umiranju je umrl.
Če je na zadnjo uro res tako rekel, je težko dognati, toda kot sem že rekla, je sam Ožbej tako trdil, ki je bil z ostalimi otroki pri njegovi smrti. Mogoče pa je, da je Ožbej le zato tako govoril, da bi pred Meto in pred nami opral neusmiljenost in trdovratnost svojega očeta. Resnica je, da iz tega ni bilo nikoli nič; Ožbejev brat Volbenk je dobil vse posestvo z Malimi Karnicami vred. Ožbej je dobil sramotno majhno doto, od katere so pa odbili to, kar je stari Karničnik položil za prve tri Metine otroke; za ostale se Karničnik ni več brigal. Ožbej je dobil tudi pravico dosmrtnega bivanja na Karnicah, pravico do hrane pri mizi, kar pa si vse zapade, če se oženi. Torej je bil še po očetovi smrti privezan na Karnice. Vendar so ljudje mislili, da se bosta Meta in Ožbej le vzela. Ožbej bi lahko s preostalo doto kupil majhno kajžo. Tako je mislila tudi Meta. Pa tudi iz tega ni bilo nič; Ožbej je po stari navadi odlagal, obljubljal in pil. Mogoče bi naposled le prišlo do tega, če bi ne bilo druge nesreče. Ožbej je nekoč spet nekaj dni pil in ko je ponoči hodil proti hudabivški kajži, je štrbunknil v Zablatniško jezero, od koder so ga drugi dan mrtvega potegnili.
Na pogreb je šla Meta s sedmimi pankrti. Gal in Gaber sta bila pri soldatih. Na pogreb so prišle tudi vse Karnice, -- prvič in zadnjič sta bili obe veji te družine skupaj. Vsa soseska je pridregnila, da bi bila priča temu prizoru. Zato je bil pogreb tak, kakršnih je malo v našem kraju. Ožbejeva smrt ni zravnala prepada med Karničniki in med Hudabivniki; to se je

pokazalo že na pogrebu. Obe družini sta bili vsaka zase, nepristopni, hladni; Karničniki so si bili svesti svoje moči in ugleda -- Hudabivniki pa svojih pravic. Sedmero hudabivških samorastnikov je obdalo svojo mater, kot bi jo očitno branili pred ostalim svetom.
Po pogrebu je mladi Karničnik ves mrzel stopil k skupini Hudabivnikov.
"Sto rajniš je ostalo za Ožbejem in pa nekaj obleke. Jaz pridenem še sam en stotak za otroke in s tem mislim, da so Karnice svojo dolžnost spolnile. Tukaj so, po ostale stvari pa zaženite koga na Karnice, ker vam bo gotovo vse prav prišlo. Na sedmino pa pridite, če hočete."
Samorastniki so pogledali Meto, ta je pogledala njih, nato je mirno rekla:
"Karnice naj obdržijo svoj denar, mi ne potrebujemo ničesar od njih!"
Vsi pogrebci so videli ta prizor. Mnogi so menili, da imajo Hudabivniki prav, ker so odbili tako ponižujočo ponudbo. Hudabivniki se tudi sedmine niso udeležili. Dva rodova sta se ločila za zmeraj...
Pobarali boste, kaj je bilo s Karnicami?
Odgovorite si lahko kar sami, če pogledate okrog sebe. Jaz vam lahko povem samo tole: Mlada Karničnica je prišla sem nekje od Tinj. Bila je vajena ravnine in se na obirskih bregovih ni mogla privaditi. Slednjič je le pregovorila moža, da je Karnice prodal in kupil velik gosposki grunt v ravnini blizu celovške ceste, Karnice je kupila graščinska gospoda l875.leta. Karnice so prve v tem kraju prišle v gosposke roke, potem pa je šlo, ko da bi se plaz udrl; v teku treh desetletij so pokupili grofovska in razna druga gospoda veliko posestev, predvsem gorskih, lesnih posestev in ako greste danes od štajerske meje po planinah proti sončnemu zahodu do Borovelj, se vam ni treba bati, da bi morali z gosposkega stopiti na kmečko lastnino.

A	B	C	D
pripovedovalec do 1/	povzemanje dogodkov do 6/	sporočilo do 5/	slogovni postopki do 3/
zgradba do 2/	stališča do 6/	opredelitev do 2/	učinkovanje do 3/
			aktualizacija do 2/

Lovro Kuhar, Boj na požiralniku

Povzemi prostor, čas in dogajanje v odlomku ter ga umesti v pripoved. Razčleni, kako osrednji osebi odlomka doživljata svojo usodo, ponazori njuno doživljanje z navedkom in se opredeli do tega. Imenuj tri motive iz odlomka, opredeli njihov pomen ter izberi tistega, ki je za zgradbo pripovedi najpomembnejši. Razčleni vsaj dva slogovna postopka v odlomku ter izberi tri jezikovnoslogovna sredstva, ki so najizrazitejša in najbolj čustveno vplivajo na tvoje sprejemanje besedila. Predvidi nadaljevanje dogajanja in podaj lastno mnenje o njem. Napiši nalogo, dolgo do 500 besed.

Ko je zazoril ječmen in je prišel čas košnje, so dolinci želi že pšenico. Na predvečer ječmenove žetve je prišla od Jaromila pošta, da bodo drugi dan želi pšenico. Pri Jaromilu je bilo treba odslužiti bika, vsega tri dni.
Dihurja sta se posvetovala:
"Mora se odložiti!"
Dihurka je drugo jutro naložila na glavo zibelko z Lonico in odšla žet. Ko se je zvečer vrnila, je rekla:
"Jaromil bo dobil petdeset birnov ozimne pšenice!"

Dihur je že dva dni odsluževal pri sosedu mlin in kosil od zore do prve malice.
"Kam bo sosed z mrvo?"
Oba sta se bala dotakniti se ječmena in košnje. Šele, ko je Dihur odhajal na parno k počitku, je vzdihnil:
"Da bi le toče ne bilo..."
Bil je zmučen in spanec mu je legal na oči. Na parni je skozi špranje svetila mesečina, dišalo je po starem senu in po trohnobi, od zunaj pa je pritiskal vonj tople poletne noči. Izza bajte je opojno dehtela stara lipa. Bilo je tiho.
Komaj in komaj se je slišalo šelestenje sliv, za njimi je molčal gozd. Dihur se je naslonil na lino. Vsa kotlina pod njim je bila polna dimaste mesečine; vanjo so segale sence gozdov in mej. Slemena onstran kotline so bila kakor umita, skozi drevje so se bliskali zidovi domačij. Med kopišči so še zorela žita. Gora, ki je zapirala kotlino na južni strani in kamor so se vsa ta razrita slemena stekala, je bila zdaj odeta s prosojno, mlečnato tančico, njeni temni prepadi so bili do vrha zaliti z deviškim sijajem razkošne noči. Z redkimi zvezdami posejano nebo je tonilo v utripanje obzorne soparice.
Globoko je vsrkaval Dihur lepoto prostranega večera, njegov mir in vonj. Misli so se mu pa kakor vešče lovile okrog košenine, okrog ječmena in drugih neposrednih, najbližjih skrbi. In čim bolj se ga je polaščala utrujenost, tem bolj se ji je pamet upirala.
Nenadoma se je, da sam ni vedel kako, umaknil z line, vzel cokle v roko in se bosonog splazil iz parne za hlevski vogal, kjer je visela kosa. Neslišno jo je snel izza trama, zataknil si čepun s kamnom in jo urno, kakor bi ga kdo preganjal, pobrisal za hlevom nizdol po bregu ter se ustavil šele, ko se je bajta že skrila za robom.
Tam je nataknil cokle in se sam sebi opravičeval:
"Mudi se zaradi otave... Svetlo je kakor podnevi in lahko pokosim log do zore. Mogoče pridobim toliko na času, da lahko stopim kak dan h kovaču popravljat jez. Ako bi me pri volu ne bilo zadelo, bi tega ne bilo treba... To bo žena gledala zjutraj, ko bo šla k Jaromilu..."
Ob prvi zori je bil log podrt. S prijetnim zadoščenjem je Dihur odšel k sosedu, kjer je z gizdavim vriskom skušal pregnati utrujenost, ki mu je začela gomaziti po žilah. Bil je prvi na travniku.
Ko je Dihurka zvečer pospravila ognjišče, prekrižala speče otroke, se je skoraj opotekla k slamnatemu ležišču. Na robu postelje se je nenadoma zdrznila, se takoj odmaknila k vznožju in se zazrla v svetlo okence, skozi katero je vabila svetla noč. Po sobi je utripalo enakomerno dihanje otrok. To dihanje ji je na mah pregnalo spanec in ji vdahnilo čuden odpor. Brez jasnih misli še, a že previdno, kakor bi se morala skrivati, se je tiho splazila v vežo, od koder je prisluhnila na dvorišče. Zunaj je bilo tiho, samo voda je z žleba enakomerno žuborela v strugico. Potem je vzela izza trama srp, stisnila kamen, narahlo odpahnila vežne duri ter jih spet previdno zaprla, nato pa s coklami pod pazduho smuknila za hišni vogal. Od tam je zdirjala v eni sapi proti ječmenu na "bradavici". Šele ko ji je bajta zginila izpred oči, je obstala in se globoko oddahnila. Utrujenost je zginila, njene ozke posušene prsi so se napile moči dišečih trat.
"Zaradi toče je nevarno," je hitela sama pri sebi, kakor bi se skušala pred nekom opravičiti. "Noč je svetla kakor dan in v takem hladu je žetev pravzaprav prijetnejša kakor podnevi, v vročini. -- Razen tega se ječmenu mudi tudi zaradi bele repe, da se še ta o pravem času spravi v zemljo. -- Ena noč gor ali dol -- morda bom pri Jaromilu kak dan več ali pa pojdem drugam. Samo da me mož ni videl. Naj počiva, siromak, ki se tako in tako noč in dan pobija za družino..."
S takimi mislimi sta delala oba vso noč in vsak na drugem koncu, on na vzhodni, ona na zapadni strani grunta, -- oba z zavestjo, da sta drug drugega ukanila.
Do zore je Dihurka požela polovico "bradavice". Med svitom je doma skuhala ovsen močnik za otroke, pomolzla kravo, spravila Neča na pašo, zbudila Miciko, in ko je vse to opravila, je ravno pokukalo sonce izza štajerske strani. Ko ga je zagledala, je prestrašena planila na pot. Zibelke danes ni vzela s seboj, ker je včeraj slišala godrnjati Jaromilovo hčer:
"Lepo! Vsak prinese krmuha s seboj!"
Ko je šla skozi log, ji je ob pogledu na pokošene redi zastal korak. Pri tem jo je spreletelo toplo, a grenko zadoščenje.

Ko se je Dihur po malici vračal od soseda, je onemel obstal pred "bradavico". Toda nagrbano lice se mu je takoj razvedrilo, pri srcu pa mu je bilo mehko in trpko hkrati.

A	B	C	D
prostor, čas, dogajanje do 6/ umestitev do 3/	doživljanje usod do 2/ navedek do 2/ opredelitev do 5/	jezikovnoslogovna sredstva do 3/ učinek do 3/	slogovni postopki do 2/ učinkovanje do 2/ opredelitev do 2/